

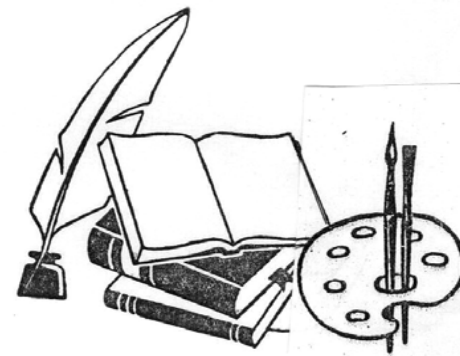
**Літературно-мистецький вернісаж
Черкащини**

Вип. 10

Методично-бібліографічні матеріали

Черкаси – 2012

**Управління культури Черкаської обласної
державної адміністрації
Комунальний заклад „Обласна універсальна
наукова бібліотека імені Тараса Шевченка”
Черкаської обласної ради**

**Літературно-мистецький вернісаж
Черкащини**

Вип. 10

Методично-бібліографічні матеріали

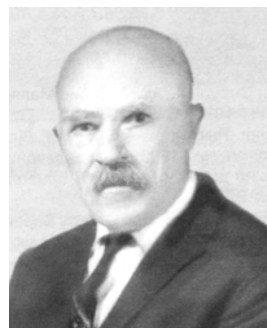
Черкаси – 2012

Літературно-мистецький вернісаж Черкащини. Вип. 10 : метод.-бібліогр. матеріали / КЗ „ОУНБ імені Тараса Шевченка”; уклад. Р. П. Круценко. – Черкаси, 2012 – 20 с.

Цей випуск літературно-мистецького вернісажу продовжує цикл методично-бібліографічних матеріалів, присвячених митцям, творчість яких пов'язана з Черкащиною.

У випуску увага привернута до сторінок життя і творчості ювілярів 2012 року — поетів **Олекси Кобця (Олексія Варавви), Олексія Софієнка, Анатолія Радзіховського**, заслуженого художника України.

Укладачі:	Р. П. Круценко І. В. Тимошенко Л. К. Кравченко
Редактор	Г. С. Круглякова
Відповідальний за випуск	К. С. Бугаєнко
Комп'ютерний набір	Г. П. Степаненко

Олекса Кобець
(Олексій Петрович Варавва)
(29.03.1892 – 05.09.1967)

Народився Олексій Варавва 29 березня 1892 року (про що свідчить історичний запис у метричній книзі Канівської Преображенської церкви) в сім'ї бідних хліборобів, які не могли йому дати матеріального забезпечення. На 14 році життя, по закінченні канівської школи, довелося покинути рідну хату і самому торувати шлях у подальше життя.

Близькість могили Шевченка мала вирішальний вплив на формування душі хлопця і на кристалізацію його національної свідомості. Його доля в дитячому віці була подібна до долі Шевченка. Він був свідком щорічних прощ до канівської могили, слухав оповіді про неї, читав там забороненого „Кобзаря”, виданого у Львові.

З Канева Олексій виїхав до міста Катеринослава (Дніпропетровська), там працював попихачем у крамниці канцелярського приладдя і тютюнових виробів, згодом – писарчуком і писарем у різних установах Катеринослава і Катеринославщини.

Уже з 15-го року життя помагав зі своїх злиднених заробітків батькам. Маючи 20 років, повернувся до Канева й працював у повітській земській управі, керуючи шкільним відділом, дбаючи про вчасне постачання підручників, шкільних комплектів літератури для бібліотек при кожній школі.

На час роботи в Каневі припадає літературний дебют О. Кобця. В київській „Раді” було надруковане перше його оповідання „Під Новий Рік”. Згодом друкувалися його вірші в журналах „Маяк”, „Літературно-науковий вісник”. Багато дописував до „Ради” про життя Канева і Канівщини. В 1913 році вийшла його перша збірка поезій „Ряст”. Окрилений успіхом, Олекса Кобець прилучається до редагування популярного журналу „Нова громада”. На сторінках цього видання він знайомиться із творчістю багатьох відомих українських письменників, що значно збагатило творчий досвід молодого митця.

Подальшу творчість поета перервала військова служба й перша світова війна. У 1914 році О. Кобець потрапляє на фінський фронт, а незабаром і в австрійський полон. Перебував у таборі Фрайштадта, де зібралося близько 20 тисяч полонених українців. У цьому таборі він проводив активну громадсько-культурну діяльність. Працював у редакції таборового журналу „Розвага”, брав участь у табірному театрі, писав матеріали для літературних вечорів, дописував до „Вісника Союзу Визволення України”. Тут написав патріотичну п'єску „У Тарасову ніч”, поставлену таборовим театром, а згодом і театрами в Україні, між іншим, і театром Садовського в Києві. Багато написаних у той час віршів було видано у 1917 році окремою збіркою „Під небом чужим” у Відні, а пізніше перевидано в Києві. Тоді ж П. Дятлов видав цю збірку у перекладі російською мовою „Песни пленника” і чеською – „Песні отрока”.

Один із написаних тоді віршів став пізніше популярною патріотичною піснею серед української молоді, особливо серед пластунів. У цій пісні автор, як не можна краще, виявив свої національно-патріотичні ідеї:

*„Від синього Дону до сивих Карпат
Одна нероздільна родина,
Без панства, без рабства, насильства і ґрат –
Вільна незалежна Вкраїна.*

*Ми діти Вкраїни широких степів,
Ми завжди готові до бою,
За правду, за волю, за славу батьків
Наш прапор леліє горю.*

*Сини України! Ставаймо вільні
Під прапором ідеї одної –
Зберем з поля рідного квіти рясні
В вінок України вільної!”*

Із піснею Олекси Кобця утворені на чужині загони української армії під синьо-жовтими прапорами повертались на Батьківщину, ставали в ряди її захисників.

Будучи в полоні, Олексій Петрович друкує свої вірші, сповнені любові до рідного краю, розкриваючи велич безсмертного Кобзаря:

*Коли б не Він, то й люди б нас не знали,
Коли б не Він, про нас не чув би світ:
В могилі забуття кістки б наші стлівали,
А до могили забур'янився б слід...*

*Коли б уміли ми любити так, як Він
Любив людей і Україну рідну, –
Давно б уже злетілися з усіх чужин
У тихий рай, на Землю Заповітну.*

Втікши з полону, О. Варавва в 1917-му повернувся в Україну, вчився на Вищих кооперативних курсах, у Вищому Економічному інституті ім. М. Туган-Барановського. Заснував і редагував літературно-мистецький двотижневик „Нова Громада”. У 1925 році переїжджає до Харкова, редагує журнал „Сільський господар”, а в 1927-му – двотижневик „Кооперативна громада”.

Нелегкою була подальша доля Олексія Варавви. У 20-х, на початку 30-х років він писав і друкував поетичні та прозові твори, видав мемуарну книжку „Записки полоненого” (1931), переклав на рідну мову чимало повістей і романів зарубіжних письменників, лібрето для опер тощо. Але настали роки страшних переслідувань діячів української культури. Сталінські репресії зачепили й письменника, який ніяк не вкладався в рамки комуністичної ідеології.

У 1937 році заарештовано і страчено старшого брата О. Варавви – Григорія, раніше арештували Олексиних письменників-побратимів. Відчуваючи, що і його не мине ця лиха доля, Олексій Петрович залишає Україну, з дружиною та двома малолітніми синами у 1944 році емігрував до Німеччини, 1950-му – до США.

*„Весь скарб у вузликах: маленькі синочки,
Весь одяг на собі, обмотки ганчір'яні.
Глибокий сніг, і в ньому грузнуть два синки,
Із рідної землі в світи з батьками гнані.*

*О, Боже, дай їм притулок віднайти
На чужині, щоб у призначену годину
І їм свою Голгофну путь пройти
За матір скривджену, за рідну Україну!*

Щоб урятувати синів, Олександра та Олега, від можливої розправи сталінського режиму, батько змінив їхні прізвища на — Вороніних. Сам же трудився чорноробочим. Хоча тяжко жилося, зате перо його не тупилося: видана 1961 року читанка-декламатор „Сходить сонце” коштом українського емігранта — це досі неперевершений підручник для читання школярам різних вікових груп. Ця книжка, видана у Нью-Йорку, не дійшла до нашого масового читача.

О. Кобець мав широке коло творчих захоплень, — був поетом, прозаїком, перекладачем, педагогом. Перу поета належить цілий ряд віршів патріотичної, інтимної, пейзажної, дитячої тематики.

Помітним явищем у вітчизняній прозі став роман „Записки полоненого”, який він написав, ще проживаючи в Україні. Але твір, як і його автор, довгі десятиліття замовчувались. Перше видання роману було повністю конфісковане і знищене режимом за те лише, що твір високо оцінили за кордоном. „Записки полоненого” багатьма дослідниками ставились в один ряд із кращими творами європейських письменників, які писали про першу світову війну, зокрема, з творами Ремарка.

Дещо пізніше роман двічі видавався за кордоном (1933, 1959), мав широку популярність. В незалежній Україні „Записки полоненого” побачили світ 1993 року, видруковано також кілька інших збірок прози і поезії О. Кобця, його спогади і матеріали про нього. В 2010 році „Записки полоненого” надрукував журнал „Березіль”, № 1 — 10.

Помер Олекса Кобець 5 вересня 1967 року. Похований в м. Буффало, штат Нью-Йорк, США.

Повертається на рідну землю як видатний письменник, педагог, громадський діяч. В Каневі обладнано музей Олекси Кобця, великого патріота України, котрий все своє життя віддав служінню рідній землі, будучи далеко від неї в еміграції.

ЛІТЕРАТУРА

Основні видання творів О. Кобця

Сходить сонце : поезії, казки, оповідання / О. Кобець. — Нью-Йорк, 1961.

Записки полоненого : пригоди і враження учасника першої світової війни / Олекса Кобець. — К. : Глобус, 1993. — 335 с.

Те саме // Березіль. — 2010. — № 1/2. — С. 53 — 113; № 3/4. — С. 48 — 118; № 5/6. — С. 74 — 139; № 7/8. — С. 61 — 110; № 9/10. — С. 100 — 133.

Ряст : вірші для дітей / Олекса Кобець. — Черкаси : Сіяч, 1993. — 23 с.

В тривозі : оповідання, спогади / Стеблик В., Кобець О. — Канів : Родень, 1994. — 64 с.

Як було з генералом Тютюнником / Олекса Кобець // Дзвін. — 1995. — № 6. — С. 131 — [135].

Хто мій друг ; Я люблю ; Дві хмаринки ; Котик-воркотик і я ; Про сивенького бичка ; Мудрий дід і дурні зайчики ; Три мисливці ; Сніжинки ; Ряст : [вірші для дітей] / Олекса Кобець // Гілочка : письм. Черкащини — дітям. — Черкаси, 2002. — С. 128 — [133].

Великий злочин маленького Михася : [оповідання] / Олекса Кобець // Криничка : антол. творів письм. Черкащини для дітей та юнацтва : в 2 т. — Черкаси, 2009. — Т. 1. — С. 52 — 61.

Листи Олекси Кобця (Варавви) до Дмитра Нитченка // Березіль. — 2009. — № 7/8. — С. 157 — 173 : портр.

Два листи Олександра [сина] Варавви до Дмитра Нитченка // Березіль. — 2010. — № 9/10. — С. 133 — 140.

Про О. Кобця

Іщенко, М. Нас чекає волі рай” : до 100-річчя Олекси Кобця / Микола Іщенко // Вісті з України. — 1993. — 11 — 17 листоп. (№ 46). — С. 11.

Коваленко, В. Олекса Кобець (Олексій Петрович Варавва) : [біогр. довідка] / Валентина Коваленко // Криничка : антол. творів письм. Черкащини для дітей та юнацтва : В 2 т. – Черкаси, 2009. – Т. 1. – С. 51 – 52.

Максимов, І. Сходинки Олекси Варавви-Кобця / Ігор Максимов // Дзвін. – 1996. – № 9. – С. 108 – 111.

Нитченко, Д. Він був щирим українським патріотом / Дмитро Нитченко // Березіль. – 2009. – № 7/8. – С. 155 – 157.

Пахаренко, В. І. „Любив людей і Україну рідну...” (Олекса Кобець) / В. І. Пахаренко // Рідні голоси з далеких далей : творчість письменників-емігрантів з Черкащини. – Черкаси, 2000. – С. 54 – 155.

Погребенник, Ф. „Марш” Олекси Кобця / Федір Погребенник // Іст. календар’97. – К., 1996. – С. 166 – 167.

Погребенник, Я. В. Буряне поліття 1914 – 1920 років : ліро-трагедійне двоголосся : (на матеріалі творчості О. Кобця і Б. Лепкого) / Я. В. Погребенник. – К., 2000.

Поліщук, В. Олекса Кобець (Олексій Петрович Варавва) / Володимир Поліщук // Гілочка : письм. Черкащини – дітям. – Черкаси, 2002. – С. 126 – 127.

Сорокопуд, І. І Зрілість таланту : Варавва Олекса Петрович (псевдонім – О. Кобець) // Сорокопуд І. І. Струмки могутньої ріки. – Канів, 1998. – С. 13 – 14.

Чередниченко, Д. С. Жити! Жити! Жити! : (Олекса Кобець) / Д. С. Чередниченко // Рідні голоси з далеких далей : творчість письменників-емігрантів з Черкащини. – Черкаси, 2000. – С. 56 – 59.

Чередниченко, Д. Що записано в душі : [теми творчості, перекладацька діяльність Олекси Кобця] / Дмитро Чередниченко // Неопалима купина. – 1995. – № 3/4. – С. [131] – 136.

Шевчук В. Про Олексу Варавву та його літературну містифікацію / Валерій Шевчук // Укр. мова і л-ра в шк. – 1991. – № 12. – С. 59 – 64.

Варавва Олекса // Українські письменники : (матеріали до біобібліогр. слов.). – К., 1996. – Вип. 4. – С. 3 – 4.

Хижун, Я. В. Варавва Олекса Петрович (псевд. О. Кобець) : [біогр. довідка, портр. письм.] / Я. В. Хижун // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2005. – Т. 4. – С. 73 – 74.

* * *

Родень, В. Ще один музей у Каневі : [музей-архів письм. братів Варавв] / В. Родень // Черкас. край. – 1995. – 25 трав.

Кучеренко, Л. Повернулися, щоб уже не йти : [музей братів Варавв у Каневі] / Л. Кучеренко // Дніпрова зірка. – 1997 – 19 квіт.

Олексій Софієнко
(12.09.1952 – 07. 06.2011)

Народився талановитий письменник Олексій Софієнко у селі Степанівці Драбівського району Черкаської області. Закінчив факультет кібернети Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка. Довгий час працював учителем математики у школах Канева.

Автор поетичних збірок „Материк світла”, „Задзеркалля”, „Голодне коріння”, „Тerra incognita”, „Воскресіння”, „Перехрестя” та інше, друкувався в альманахах, антологіях, часописах тощо.

Характеризуючи доробок Олексія Андрійовича Софієнка, професор філології Володимир Поліщук визначив головну рису його поезії в узагальненому сприйнятті – „це епос, героїчний і трагічний український сучасний епос”.

Перша збірка поета „Материк світла” – це книга світла, як білий світ. Але чи знали б ми що таке світло, не відаючи про „найптьмовішу птьму?” Прочитавши цю збірку, читач відкриє для себе новий материк – материк світла, який ще можна назвати материком Олексія Софієнка.

Збірка „Задзеркалля” говорить сама за себе. Авторіві вдалося зазирнути у світ задзеркалля і угледіти ту єдину реальність і розповісти про неї, яку зась вчислити у надто реально існуючому світі. Поет – мандрівник, для нього не існує неможливого, тим більше кордонів чи меж.

У передмові до збірки „Голодне коріння” П. Перебийніс ще в 1994 році сказав: „Так, це поет. Ще не досить упевнений на важкій царині народнопісенного вірша, але вже озброєний кращими зразками верлібра, задержувато-пустотливий в освоєнні нових форм (мурабба, паліндром), рвійний, суперечливий. Одним словом – Поет... Дихає поет болем України, її відродженням. І розпинає себе „на хресті променя”, і вперто пробивається крізь неправду, „доки з горла уярмленої пісні не витече у світ зоря мандрівнича”. Знайомтесь читачу: Олексій Софієнко. Нащадок Шевченкового слова. Поет глибинний, органічний. У нього велике майбутнє”.

Назва збірки „Terra incognita” – явно не проста. В ній поет прагне розкрити „Землю невідому”. Він піднімає глибинні пласти проблем людини, світу і Всесвіту, розіп’ятих на перехрестях Часу і Простору, так доконечно незбагнених, не вирішуваних, вічних, а відтак – завжди привабливих.

В збірці вміщена глибока метафоричною образністю, розмаїта формами, багата експериментами лірика.

З перших віршів, з першої збірки поет переважно писав про Україну, її історію і сучасність. Добірка „Вітчизняна історія”, де поет прагне талановитим і влучним словом, образом своєрідно „реанімувати” ті болі української історії, аби вразити теперішню збайдужілу і зомбовану українську людність, апелює до ключових подій і постатей нашого минулого, порівнює, асоціює чи й волає:

*„У наших раї на землі...”
Пеклот ще більше, ніж у пеклі.
Страждань окам’янілий клекіт
І той стражда у кабалі...*

*Жирують холуї в хулі,
А властолюбці – в лжі запеклій,
„У наших раї на землі”
Пеклот ще більше, ніж у пеклі...*

*Чи ж духу вищерблись шаблі
Та й булькнули в плачі остеклі?
То ж і жнемо борги осмерклі,
Лиш смерть лютує та жалі
„У наших раї на землі...”*

Відома Шевченківська фраза і наше сьогодні.

Софієнкову поезію необхідно читати, вчитуватися, вживатися в неї, якщо хочемо з уроків історії винести правильні висновки. В його „Вітчизняній історії”, окрім зримо й незримо присутнього Шевченка, ще й Іван Мазепа, у сльозі якого „ще й досі рида Україна-Мати”, і „вільна воля козаків витає над Холодним Яром”, і „дух Кармелюка Устима”, і сама Україна...

*Гоїм дух піснями розвеселими,
„Ще не вмерла...” як у кров течем.
Україна змореними селами
Україно стогне і пече.*

*Наша доля – на хрестах розвішана.
Сльози жне земля вогню й молитв.
Україна болями і віршами
Україно у мені болить.*

Скільки болю і тривоги в його очах і поезіях.

Софієнкова поезія – глибинна. В ній немає „прохідних” випадкових тем та слів. Рідна Черкащина невіддільна від України:

*Тут – запах волі. Тут миру – мир.
І бродить в жилах віків закваска.
І котить обрії ввись і вишир
Земля Черкаська...*

Збірки його поезії були помітним явищем у літературі не лише рідного краю, а й на загальноукраїнському небосхилі.

Ще в 1989 році Софієнко став Лауреатом обласного конкурсу, присвяченого 175-річчю від дня народження Т. Г. Шевченка; 1991 рік – переможець республіканського літературного конкурсу журналу „Донбас”; 1992 році – лауреат міжнародного конкурсу „Гранослов – 92”; збірка „Воскресіння” у 2008 році удостоєна літературної премії „Благовіст”.

Олексій Софієнко – Лауреат міжнародної літературної премії ім. Богдана Нестора Лепкого, премії фонду Лариси та Ульяни Целевич-Стецюк (США), імені М. Масла. Член Національної Спілки письменників України.

Помер 07.06.2011 р.

ЛІТЕРАТУРА

Основні видання творів О. Софієнка

Цвітуть картоплі ; Із пам'яті світить : [вірші] / О. Софієнко // Вітрила'86. – К., 1986. – С. 31 – 32.

„Орієнтація на правду” : [добірка віршів] / Олександр Софієнко // Молодь Черкащини. – 1988. – 12 – 18 груд. (№ 51). – С. 7.

Осіньні дими ; Вірчі багаття ; Василю Симоненку. 1963 рік ; Папороті цвіт : [вірші] / Олександр Софієнко // Молоді черкаські поети'1989. – Черкаси, 1989. – С. 81 – 83.

Подорожник : [вірш] / Софієнко Олександр // Жовтень. – 1989. – № 6. – С. 11 – 13.

Рондель ; Барвінок ; Космогіпотеза ; Божиста дорога ; Видіння ; А раю – нема : [вірші] / Олександр Софієнко // Черкаські поети'90: поетич. альм. – Черкаси, 1990. – С. 4 – 9.

Полинова колиска ; А раю – нема : [вірші] / Софієнко Олександр // Прапор. – 1990. – № 8. – С. 132 – 133.

Генезис письма ; Космогіпотеза ; Бачу ; Скриничена пора ; Василь Стус ; Бачення ; Нитка Аріадни ; Сикстинська мадонна при світлі свічі ; Зоріють слова ; Над клаптиком літа : [вірші] / Олександр Софієнко // Глочка : вірші. – Черкаси. – 1991. – С. 133 – 139.

Задзеркалля : [вірші] / Софієнко Олександр. – Черкаси : Сіяч, 1992. – 40 с. : ілюстр.

Материк світла : поезії / Софієнко Олександр. – Черкаси : Сіяч, 1993. – 56 с.

„Зернина спогаду...” ; Квітень ; „Життя – вічний зойк...” ; „Не витеше срібна луна...” ; Відлина яворова тінь ; Скворода ; „Бути садом нелегко мені...” : [вірші] / Олександр Софієнко // Холод. Яр : альманах. – Черкаси, 1993. – Вип. 1. – С. 39 – 40.

Голодне коріння : [поезії] / Олександр Софієнко ; передм. П. Перебийноса. – К. : Укр. письменник, 1994. – 47 с.

Зоріють слова : [вірші] / Софієнко Олександр // Березіль. – 1994. – № 3/6. – С. 10 – 12.

Terra incognita : [поезії] / Софієнко О. А. ; передм. В. Поліщука. – Черкаси : Сіяч, 1996. – 120 с.

Благословен еси : поезії / Софієнко Олександр // Холод. Яр : альманах. – Черкаси, 1997. – Вип. 7. – С. 33 – 36.

Не відболи моя любове : [вірші] / О. Софієнко // Київ. – 1997. – № 9/10. – С. 14 – 16.

Із циклу „Серце у вогні” : [поезії] / Софієнко Олександр // Дзвін. – 1998. – № 10. – С. 75 – 81.

„І є за що любити Україну...” : поезії / О. Софієнко // Холод. Яр : альманах. – Черкаси, 2003. – Вип. 2. – С. 179 – 186.

Під прапором слова : (із циклу „Семисвіччя”) : вірші / О. Софієнко // Холод. Яр : альманах. – Черкаси, 2003. – Вип. 3. – С. 250 – 255.

Під прапором слова : (із циклу „Семисвіччя”) : вірші / О. Софієнко // Холод. Яр : альманах. – Черкаси, 2003. – Вип. 3. – С. 250 – 255.

Вітчизняна історія : [вірші] / О. Софієнко // Дзвін. – 2003. – № 11/12. – С. 2 – 6.

Золота сурма : [вірші] / О. Софієнко // Дзвін. – 2005. – № 7. – С. 7 – 11.

Воскресіння : поезії / О. Софієнко ; ред. та упоряд. І. Трач. – Париж – Львів – Цвікау : Зерна, 2006. – 158 с.

Божа ласка ; Грім ; Сонце ; Роздвоївся ; Козак ; Золота пора ; Скоромовки ; Роса ; Вітер ; Дощик ; Киця ; Тінь ; Разок загадок ; Див-птах ; Що це? ; Зоря ; На прапорі цвіте... ; Одарочка : [твори для дітей] / Олександр Софієнко // Криничка : антол. творів. / письм. Черкащини для дітей та юнацтва : в 2 т. – Черкаси, 2009. – Т. 2. – С. 182 – 184.

Про О. Софієнка

Коваленко, В. Олексій Софієнко : [біогр. довідка] / В. Коваленко // Криничка : антол. творів. / письм. Черкащини для дітей та юнацтва : в 2 т. – Черкаси, 2009. – Т. 2. – С. 182.

Поліщук, В. Т. Цей поет, як оголений нерв : (поезія Олексія Софієнка) // Поліщук В. Т. Про класиків, неокласиків і сучасників. – Черкаси, 2007. – С. 345 – 347.

Те саме // Холод. Яр : альманах. – Черкаси, 2004. – Вип. 2. – С. 261 – 262.

Поліщук, В. Т. Вічна спраглисть пізнання : поезія Олексія Софієнка // Поліщук В. Т. Під прапором неба : літ.-критич. ст., нариси. – Черкаси, 2000. – С. 74 – [79].

* * *

„Благовіст” : [присудження літ. премії 2008 р. : Олексієві Софієнку – за зб. поезій „Воскресіння”] // Літ. Україна. – 2008. – 10 квіт. – С. 2.

Анатолій Павлович Радзіховський
(20.02.1942)

„В сучасному українському мистецтві постать Анатолія Радзіховського є одним з небагатьох малотипових прикладів, коли людина, не маючи за плечима вищої професійної мистецької школи, завдяки непересічному таланту і наполегливій праці, виростає у зрілого професіонала, органічно поєднавши в собі лірика-живописця, філігранно-точного ілюстратора спеціалізованих наукових видань, глибокого і багатогранного науковця та віртуозного хірурга”. Так написали в передмові до каталогу виставки його наукових праць, живопису та графіки фахівці професор Михайло Криволапов та член Національної спілки художників України Володимир Могилевський.

Дійсно, Анатолій Павлович Радзіховський – талановита людина: відомий вчений-хірург, доктор медичних наук, професор, заслужений художник України. Народився у 1942 році в м. Тальному в багатодітній родині військового службовця і вчительки. Пережив разом з сім'єю всі страхиття війни. Після війни родина переїжджає на Київщину. Потім, після закінчення школи, А. Радзіховський служив на Балтійському та Північному флотах, де не розлучався з олівцем та пензлем. Тут він вперше бере участь у виставках творів художників Кронштадта та Севроморська, де його роботи здобули перше визнання.

Вихованець Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, він виріс від асистента до академіка, здійснив тисячі складних операцій, створив хірургічну школу. А. П. Радзіховський є автором більше 420 наукових праць, в тому числі 48 монографій з актуальних питань хірургії, двох словників, 50 авторських свідоцтв та патентів.

Наукова діяльність А. Радзіховського відзначена званням лауреата держаної премії України в галузі науки і техніки, міжнародними преміями „Дружба” та „Золотий Орфей”, почесним званням „Заслужений діяч науки і техніки України”, номінаціями „Людина року” Кембріджського університету та Американського бібліографічного інституту за особливі досягнення на користь людства.

За плідну багаторічну працю в галузі медицини, науки, культури і мистецтва А. П. Радзіховського відзначено орденами „За заслуги” III ступеня, Архістратиґа Михайла, Христа Спасителя, орденами Миколи Пирогова, Михайла Ломоносова та почесним орденом Святого Станіслава III ступеня.

Мистецтво та медицина тісно переплелися в долі Анатолія Радзіховського. В обіймах двох муз – медицини і живопису він створив понад 350 живописних і графічних робіт. В серіях таких картин, як „Будні клініки”, „Після операції”, „Напружений момент”, „Операція закінчилась” особливо відчувається талант художника і медика. Понад 30 робіт налічує портретна галерея художника: це образи видатних медиків-науковців М. І. Пирогова, О. О. Шалімова, М. С. Коломійченка, О. О. Богомольця, А. М. Філатова та інших.

Сповнені тонким ліризмом натюрморти та пейзажі „Квіти”, „Зима”, „З полювання”, „Андріївська церква”, „Київ. Ярославів

Вал у сутінках”, „Осінь в Карпатах”. Багато чудових картин художник присвятив рідній Черкащині: „У Софії Уманській (водоспад)”, „Черкащина”.

А. П. Радзіховський оформив та проілюстрував понад 20 наукових видань, створивши 4500 бездоганно досконалих зображень. Особливої уваги заслуговує унікальне двотомне видання „Атлас операцій на органах травлення” (у співавторстві з академіком О. Шалімовим) з власними кольоровими ілюстраціями.

За художнє оформлення „Атласу” автор отримав Срібну медаль у Лейпцігу. А його авторська, ним самим художньо оформлена, книга „Свищи поджелудочної железы” була відзначена дипломом I ступеня у Москві.

Широким публічним визнанням творчості А. П. Радзіховського стало прийняття його у 1988 році до Національної спілки художників України. А в 1993 році за вагомий внесок у розвиток українського мистецтва йому присвоїли почесне звання „Заслужений художник України”. Анатолій Павлович – учасник 23 персональних та багатьох всеукраїнських і зарубіжних художніх виставок: „Визволення України”, „Земля і люди”, „Малюнок і акварель”, „Живописна Україна”, „Загреб – 96”. А в 1997 році успішно пройшла персональна виставка живопису і графіки в Черкаському художньому музеї. Бачили картини свого видатного земляка й у Тальному, коли місто святкувало своє 850-річчя у 2000 році „Тальне, Черкащина – це дуже рідне й дороге для мене, це моя мала батьківщина. Коли буваю в Тальному, то завжди відвідую те місце, де була наша хата”, – згадує лікар-митець.

Своїми полотнами, в яких буяє життя, неповторні барви України, він роздає світу запаси свого внутрішнього світла, пробуджує спогади, навіяні рідними тальнівськими та шевченківськими місцями. Все це і визначає природу його, по-справді, непересічного художницького таланту.

Відомий український поет Б. Олійник сказав: „Анатолій Павлович Радзіховський яскраво уособлює в собі профіль нації, і якби земля рясніше родила таких людей, як він, нам би було світліше жити в цьому розхристаному, грішному, але по-своєму прекрасному, світі. Він належить до рідкісно талановитих, самовідданих і доброзичливих людей, поєднуючи важку і небезпечну (як у сапера) професію хірурга, видатного хірурга, й чудового знаменитого художника”.

ЛІТЕРАТУРА

Основні видання праць А. Радзіховського

Шалимов, А. А. Атлас операций на органах пищеварения : в 2 т. Т. 1. Операции на пищеводе, желудке и кишечнике / А. Шалимов, А. Радзиховский. – К. : Наук. думка, 2003. – 339 с. : ил. – В соавт.

Шалимов, А. А. Атлас операций на органах пищеварения : в 2 т. Т. 2. Операции на печени, желчевыводящих путях, поджелудочной железе и наружных грыжах живота / А. Шалимов, А. Радзиховский. – К. : Наук. думка, 2005. – 287 с. : ил. – В соавт.

Анатолій Радзіховський [Образотворче видання] : живопис, графіка, наук. пр. : [каталог] / Укр. фонд культури ; Спілка худож. України ; упоряд. Л. Андрієвський. – К. : [б. в.], 1996. – [1 арк.] : ілюстр.

Про А. П. Радзіховського

Білоус, Н. І скальпелем, і пензлем... / Н. Білоус // Нова Доба. – 2012. – 21 лют. – С. 10.

Творчий портрет нашого земляка, відомого хірурга та художника А. Радзіховського з нагоди його 70-річчя.

Бойко, В. І скальпель, і пензель, і перо / В. Бойко // Вітчизна. – 2004. – № 1/ 2. – С. 172 – 176.

Життєвий і творчий шлях А. П. Радзіховського. Публікуються репродукції картин художника „Т. Шевченко в солдатчині”, „Київ. Ярославів Вал у сутінках”, „Польові квіти”, „Зима”, „Маки”, „Київ. Замок Річарда”, ряд портретів.

Макогон, А. Золотий фонд України / А. Макогон // Тарасові джерела. – 1997. – Жовт. (№ 3). – С. 3.

Про лікаря і талановитого художника А. П. Радзіховського.

Семиволос, П. Хірургія пензлем художника / П. Семиволос // Дзеркало тижня. – 2004. – 13 – 19 берез. (№ 10). – С. 15.

Творчість заслуженого художника України А. Радзіховського. Персональна виставка живопису та графіки в залі Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України.

Трохименко, В. Феномен академіка Радзіховського / В. Трохименко // Нова Доба. – 2000. – 15 серп. – С. 10 – 11.

Туменко, Л. „Багато є мистецтв на світі. А найважливіше — бути людиною”. / Л. Туменко, М. Костецький // Молодь Черкащини. – 2011. – 13 квіт. – С.7.

Лікар і художник А. П. Радзіховський.

Радзіховський Анатолій Павлович // Митці України : енцикл. довід. – К., 1992. – С. 484.

Радзіховський Анатолій Павлович / Мистецтво України : біогр. довід. – К., 1997. – С. 499.

Методичні поради

Для ознайомлення широкого кола користувачів з творчим доробком земляків-ювілярів пропонується матеріал може бути використаний бібліотечними працівниками при підготовці різних заходів, як: поетичних годин, вечорів-портретів, вечорів спогадів, засідань літературно-мистецьких віталень, презентацій картин тощо.

Вшановуючи 120-річчя від дня народження, та 45-річчя від дня смерті Олекси Кобця (Олексія Петровича Варавви) доцільно провести вечір пам'яті, літературний портрет „Любив людей і Україну рідну...”, „Він був щирим українським патріотом”, „Сходьинки Олексія Варавви-Кобця”.

Відзначаючи ювілей Олексія Софієнка, можна організувати цикл заходів: „Цей поет, як оголений нерв”, „Орієнтація на правду”, „І є за що любити Україну...”, „Вічна спраглисть пізнання”.

Доречним, наприклад, було б провести вечори пам'яті „Життя – вічний зойк”, „Я з цього світу, вічної землі”, „Не відболи, моя любове”.

Для ознайомлення читачів з творчістю Анатолія Павловича Радзіховського варто провести вечір-портрет „Феномен академіка Радзіховського”. Організувати виставки-презентації „Хірургія пензлем художника”, „І скальпель, і пензель, і перо”, „Талант, помножений на любов до прекрасного”, „Краса душі у фарби перелита”, „Золотий фонд України”, „Мистецтва неповторна мить” тощо.

Важливою складовою при проведенні будь-якого заходу буде влаштування виставки-персоналії з циклу „Письменники, художники нашого краю”, виставки-календарі „Ювілеї та ювіляри”, „Літературні ювілеї Черкащини”.

До участі в заходах варто, по-можливості, залучати місцевих письменників, поетів, учителів, краєзнавців, лікарів, студентів, учнів, учасників художньої самодіяльності.

Підвищенню іміджу бібліотеки, залученню нових користувачів сприятиме висвітлення бібліотечних заходів в засобах масової інформації шляхом повідомлень, репортажів про подію тощо.

Матеріал стане у нагоді вчителям, учням, студентам при вивченні курсу „Літературне краєзнавство” та „Художня культура”.

Підписано до друку 24.04.2012. Тираж 35 пр.

Видавець: КЗ „Обласна універсальна наукова бібліотека імені Тараса Шевченка” ЧОР

18000 м. Черкаси

вул. Байди-Вишневецького, 8

електронна адреса: ounb@library.ck.ua